INFRASTRUKTURA I EKOLOGIA TERENÓW WIEJSKICH
INFRASTRUCTURE AND EKOLOGY OF RURAL AREAS

Nr 2/2008, POLSKA AKADEMIA NAUK, Oddział w Krakowie, s. 103–113
Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi

Ewa Pałka

UWARUNKOWANIA I STAN ROZWOJU AGROTURYSTYKI W POWIECIE PIŃCZOWSKIM

CONDITIONS AND THE STATE OF AGROTOURIST DEVELOPMENT IN THE PIŃCZÓW POWIAT

Streszczenie

W artykule przedstawiono kompleksową analizę rozwoju agroturystyki na obszarze powiatu pińczowskiego. Przeprowadzona ona została w odniesieniu do opracowanego przez Urząd Marszałkowski „Programu rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim". Zagadnienie to rozpatrywano na tle współczesnych trendów w światowej turystyce. Autor wskazuje na potencjał przyrodniczy i kulturowo-historyczny powiatu pińczowskiego. Ze względu na udział obszarów chronionych, rangę obszarów wiejskich i obowiązujące trendy we współczesnej turystyce, preferowanym kierunkiem rozwoju turystyki na badanym obszarze jest agroturystyka. Rozbudowa infrastruktury agroturystycznej powinna przebiegać w ujęciu systemowym, a środki finansowe powinny być pozyskiwane między innymi z funduszy Unii Europejskiej.

W okresie transformacji gospodarczej polskie rolnictwo traktowane było drugorzędnie. Małe powierzchniowo, podzielone, indywidualne gospodarstwa rolne w połączeniu z niską jakością warunków przyrodniczych wywołały niską efektywność rolnictwa. Głównym sposobem poprawy trudnej sytuacji rolnictwa w chwili obecnej jest przede wszystkim wzrost zatrudnienia w pozarolniczych sektorach gospodarki narodowej. Może to wpłynąć na rozwój regionalny obszarów wiejskich.

Województwo świętokrzyskie, w tym również powiat pińczowski, są obszarami, na których obszary wiejskie odgrywają dużą rolę. Corocznie funkcja agroturystyczna odgrywa coraz większe znaczenie w gospodarce zarówno powiatu pińczowskiego, jak i województwa świętokrzyskiego.

Słowa kluczowe: produkt agroturystyczny, oferta turystyczna, funkcja agroturystyczna

Summary

The author of this article performs a complex analysis of the tourist development in the Pińczów powiat. This analysis was done on the basis of "The project of the tourist development in the świętokrzyskie voivodship"prepared by the presidential office. The current tendencies in the world-wide tourism have been taken into consideration while discussing this problem. The place and role of tourism both in the state policy and regional policy have been shown in the state and regional documents. The author stresses the natural, historical and cultural potential of the Pińczów powiat. Due to the wealth of historical and cultural artifacts and diversified natural environment, agrotourism should be preferred in the Pińczów powiat owing to a high percentage of the areas protected by law and tendencies in the current tourism. The local and province authorities were obliged to improve and invest in agrotourist infrastructure also using the Europen Union funds.

In the period of political transformation Polish agriculture was very neglected. Divided farms in connecting with low quality of soil conducts to serious difficulty in effective farming. This situation seriously determined state agriculture politic. Main items of state to head towards structural changes of country areas are first of all actions in conducting to increase of employment in poseagriculture sectors at agriculture areas, support of consolidate institutions of regional development.

The Świętokrzyskie Voivodship and the Pińczów powiat are the areas in which rural areas are of great importance. Every year agrotourist function is more and more important in their economy.

Key words: *agritourist product, tourist offer, agritourist function*

WSTĘP

Obszary wiejskie w Polsce w długim okresie charakteryzowały się monofunkcyjnym charakterem. Rolnictwo wraz z niezbędnymi dla obsługi produkcji i ludności funkcjami usługowymi, mieszkalnymi, przetwórstwem oraz podstawową infrastrukturą były wiodącymi dziedzinami gospodarki. Od wielu lat dominującą rolę w rolnictwie województwa świętokrzyskiego odgrywa gospodarka rodzinna, która umożliwia zachowanie istniejących przestrzennych form zagospodarowania, niezależność organizacyjną i produkcyjną oraz kontynuację tradycji.

Współcześnie niewskazane jest opieranie przyszłości terenów wiejskich na modelu monofunkcyjnym. Rozwiązaniem trudnej sytuacji obszarów wiejskich może być m.in. rozwijanie przez wieś wielu funkcji pozarolniczych. Rozprzestrzeni się tym sposobem wielofunkcyjny charakter rozwoju obszarów wiejskich.

Jak zauważyły Wysocka i Koźmińska [1995] wielofunkcyjny rozwój wsi można osiągnąć dzięki rozwojowi:

– intensywnej produkcji rolnej (z towarzyszącymi usługami, mieszkalnictwem i infrastrukturą),

– koegzystencji rolnictwa ze środowiskiem (m.in. na obszarach predysponowanych do rozwoju rolnictwa ekologicznego),

– terenów chronionych, na rzecz których konieczna jest rezygnacja z części produkcji rolnej.

Podział taki umożliwia lepsze i pełniejsze wykorzystanie obszarów wiejskich w celach produkcyjnych, ochronnych i rekreacyjnych. Rozwój agroturystyki na wielu obszarach Polski jest tylko jednym z elementów, które mogą dopomóc w realizacji zarysowanego modelu rozwojowego wsi polskiej. Agroturystyka dobrze wpisuje się pod każdym względem w program modernizacji i wykorzystania terenów wiejskich, zarówno w sensie ekologicznym, cywilizacyjnym, jak i produkcyjnym. Jest to zasadnicza przesłanka wskazująca na celowość rozwoju agroturystyki w Polsce. Celem niniejszego opracowania jest próba oceny produktu agroturystycznego na obszarze powiatu pińczowskiego (województwo świętokrzyskie). Wykorzystane materiały źródłowe pochodzą z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Kielcach oraz z przeprowadzonych badań terenowych.

Pojęcie produktu turystycznego jest coraz częściej używane w literaturze. W ogólnym znaczeniu produktem rynkowym jest wszystko to, co można zaoferować nabywcom do konsumpcji, użytkowania lub dalszego przerobu. Oprócz rzeczy fizycznych do produktów zalicza się wszelkiego rodzaju usługi, czynności, miejsca, projekty technologiczne, organizacje oraz idee [Mruk, Rutkowski 1999]. Każdy kupujący postrzega je przez pryzmat korzyści, jakie mogą wynikać z jego zakupu. Ta syntetyczna definicja opisuje ogólną ideę produktu rynkowego. W świetle teorii marketingu produktem jest wszystko, co stanowi przedmiot wymiany rynkowej. Jak zauważył Altkorn [1994] produkt bywa też definiowany jako oferta, czy propozycja sprzedaży, która każdorazowo jest weryfikowana przez rynek. Pojęcie produktu rynkowego może odnosić się do sektora usług turystycznych. Termin produkt turystyczny obciążony jest niekiedy niejasnościami. Produktowi turystycznemu przypisuje się w literaturze dwojaki sens. W węższym znaczeniu produkt turystyczny oznacza wszystko, co turysta kupuje, w szerokim zaś to, co turysta czyni w czasie podróży oraz w miejscu docelowym turystyki.

Według opinii Gołembskiego [1998] produktem turystycznym są wszystkie dobra i usługi tworzone i kupowane w związku z wyjazdem poza miejsce stałego zamieszkania i to zarówno przed rozpoczęciem podróży, w jej trakcie oraz w czasie pobytu poza swoją rodzinną miejscowością.

Podobne ujęcie prezentuje Middleton [1996], dla którego produkt turystyczny jest mieszanką trzech głównych składników: atrakcji i infrastruktury turystycznej w miejscu docelowym oraz dostępności do nich jak też Nowakowska [2002], która przez pojęcie produktu turystycznego rozumie dostępny na rynku pakiet materialnych i niematerialnych składników umożliwiających realizację celu wyjazdu turystycznego.

Z punktu widzenia potencjalnego klienta-odbiorcy usług turystycznych produkt może być zdefiniowany jako pakiet składników materialnych i niematerialnych, opartych na możliwościach spędzania czasu w miejscu docelowym. Pakiet jest postrzegany przez turystę jako przeżycie dostępne za określoną cenę.

Produkt turystyczny jest niezwykle różnorodny i ma złożony charakter. Składa się z wielu często zupełnie odmiennych elementów, występujących w różnych wersjach i zestawieniach (tab. 1). Takie rozumienie produktu turystycznego sprawia, że jest on bardzo złożonym wytworem, składającym się z wielu różnorodnych elementów (tab. 1).

Tabela 1. Materialne i niematerialne elementy produktu turystycznego
Table 1. Material and unmaterial elements of tourist product

Elementy materialne	Usługi	Otoczenie
walory turystyczne	Transport	pogoda
infrastruktura turystyczna	zakwaterowanie	kontakty towarzyskie
wyżywienie	Gastronomia	wrażenia, emocje
pamiątki	pilotaż, przewodnictwo	nowe doświadczenia, umiejętności
sprzęt turystyczny i sportowy	wypożyczalnie	wizerunek miejsca
Sfera ekonomiczna	Sfera ekonomiczna	Sfera psychologiczna

Źródło: opracowanie za Kaczmarek i in. [2005].

Produkt turystyczny jest jednym z wielu produktów konsumpcyjnych. W literaturze bardzo często podkreśla się jego wyjątkowość i niepowtarzalność. Do najważniejszych cech wyróżniających produkt turystyczny spośród innych rynkowych produktów konsumpcyjnych zalicza się:

– procesy produkcji i konsumpcji zachodzą zazwyczaj w tym samym miejscu, tzn., że jest on konsumowany w miejscu wytworzenia,

– nie można go produkować na zapas ani magazynować, tj. wielkość jego konsumpcji uzależniona jest od wielkości bieżącego popytu,

– nie można go transportować, czyli transportuje się nabywców produktu do miejsca turystyki,

– w momencie zakupu nabywca nie ma możliwości zapoznania się z produktem,

– wymaga ponoszenia dość wysokich kosztów stałych, związanych z tzw. byciem w gotowości do świadczenia usług.

Według opinii Kaczmarka, Stasiaka, Włodarczyka [2005] produkt turystyczny jest złożony, różnorodny, sezonowy i elastycznie reaguje na zmieniający się popyt.

PODSTAWY ROZWOJU AGROTURYSTYKI W POWIECIE PIŃCZOWSKIM

Powiat pińczowski zajmuje południowo-zachodnią część województwa świętokrzyskiego. Od wschodu graniczy on z powiatem buskim, od północnego-zachodu z powiatem jędrzejowskim, od północy z kieleckim, od południa z kazimierskim. Od południowegozachodu odgradza go granica z województwem małopolskim. W skład powiatu pińczowskiego wchodzi 5 jednostek samorządu terytorialnego: 2 miasta i gminy – Działoszyce i Pińczów oraz 3 gminy wiejskie – Kije, Michałów i Złota. Zajmuje on powierzchnię 610 km^2 i zamieszkuje go 42 291 osób, co stanowi 5,2% powierzchni i 3,3% ludności województwa świętokrzyskiego (stan na 31 XII 2005 r.)

Badany obszar ma wiele cech, które czynią go predysponowanym do rozwoju agroturystyki. Są to przede wszystkim:

- istnienie wielu różnorodnych walorów turystycznych,
- wystarczające dla potrzeb agroturystyki zasoby mieszkaniowe,
- sprzyjająca struktura użytków rolnych,
- sprzyjająca struktura agrarna.

Spośród czynników decydujących o atrakcyjności turystycznej terenu walory turystyczne są niewątpliwie czynnikiem decydującym. Przyjmując jako kryterium motywy, jakimi kieruje się turysta przy wyborze celu swoich wędrówek, walory turystyczne można podzielić na wypoczynkowe, krajoznawcze i specjalistyczne [Lijewski i in. 1998].

O walorach wypoczynkowych badanego obszaru decydują warunki naturalne, stanowiące zespół elementów środowiska przyrodniczego, które w różnej mierze oddziaływają na użyteczność danego obszaru z punktu widzenia jego funkcji turystycznej [Przybyszewska-Gudelis i in. 1997]. Biorąc pod uwagę wszystkie walory wypoczynkowe, wyznaczono wskaźniki walorów wypoczynkowych dla badanego obszaru. Jego wartości wahają się w przedziałach powyżej 0,5, 0,4–0,5 oraz 0,25–0,4 i wskazują na bardzo duże, duże i średnie walory wypoczynkowe predysponujące powiat pińczowski do rozwoju turystyki (tab. 2).

Badany obszar charakteryzuje się również wieloma różnorodnymi walorami krajoznawczymi. Są one przestrzennie zróżnicowane. Bardzo wysokie wskaźniki walorów krajoznawczych (powyżej 0,5 pkt.) występują w gminie Pińczów, średnie (Wk 0,25–0,4) w gminie Michałów, zaś niskie (Wk 0,15–0,25) w gminach: Działoszyce i Kije.

Do walorów specjalistycznych zalicza się określone cechy środowiska przyrodniczego, którymi nie jest zainteresowany masowy ruch turystyczny, a tylko pewne, mniej liczne grupy społeczne. Ocenia się je z punktu widzenia przydatności dla specjalnych form turystyki. Biorąc pod uwagę wszystkie walory specjalistyczne, łącznie wyznaczono wskaźniki walorów specjalistycznych (Ws) dla każdej gminy powiatu. Bardzo wysokie wartości, świadczące o najlep-

szych walorach, wskaźnik ten osiągnął w gminie Pińczów (powyżej 0,5 pkt.), zaś wartości wskazujące na średnio sprzyjające turystyce walory specjalistyczne (0,3–0,45) w gminach – Michałów, Złota, Działoszyce i Kije. Obliczone wskaźniki atrakcyjności dla poszczególnych gmin wykazały zróżnicowanie przestrzenne stopnia atrakcyjności terenu (tab. 2). Umożliwiło to wyróżnienie mikrorejonów w różnym stopniu predysponowanych dla agroturystyki:

– tereny szczególnie atrakcyjne turystycznie (wskaźnik WA powyżej 0,5) w gminie Pińczów;

– tereny o średniej atrakcyjności turystycznej (wskaźnik WA 0,25–0,4) w gminach Michałów, Złota, Działoszyce.

– tereny o niskiej atrakcyjności turystycznej (wskaźnik WA 0,15–0,25) w gminie Kije.

Tabela 2. Wartości wskaźników atrakcyjności turystycznej w gminach powiatu pińczowskiego

Table 2. The values of attractiveness indicators in communes of the Pińczów powiat

Gminy	Wskaźnik walorów wypoczynkowych (Ww)	Wskaźnik walorów krajoznawczych (Wk)	Wskaźnik walorów specjalistycznych (Ws)	Ogólna wartość wskaźnika atrakcyjności turystycznej (WA)
Działoszyce	0,27	0,17	0,39	0,26
Pińczów	0,67	0,67	0,67	0,67
Kije	0,27	0,17	0,33	0,23
Michałów	0,33	0,28	0,44	0,34
Złota	0,4	0,11	0,44	0,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie Pałka [2004].

Do innych cech predysponujących badany obszar do rozwoju agroturystyki zaliczyć można również wysoki udział ludności rolniczej w ogólnej liczbie ludności oraz dużą gęstość ludności rolniczej na 100 ha użytków rolnych. Najwyższe wartości odnotowano (2002 r) w gminach: Złota (83%; 72,4 osoby/100 ha), Kije (82%; 65,8 osób/100 ha), Michałów (80%; 50,8 osób/100 ha). Świadczą one o dużych rezerwach siły roboczej.

Przeciętny udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie pińczowskim w 2002 r. wynosił 56,3% i należał do średnich w skali województwa świętokrzyskiego (przeciętna w województwie 54,3%). Zatem istnieje potrzeba aktywizacji istniejących na obszarach wiejskich nadwyżek siły roboczej.

Powiat pińczowski zalicza się do obszarów odznaczających się średnią i dobrą jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej (tab. 3).

Tabela 3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie pińczowskim (wg gmin)
Table 3. Valorisation of rural production space in Pińczów powiat (according to communes)

Gminy	Wskaźnik waloryzacji (w pkt.).
Działoszyce	87,8
Pińczów	69,1
Kije	61,8
Michałów	74,8
Złota	94,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Witek [1980].

Również struktura użytków rolnych w powiecie pińczowskim sprzyja rozwojowi funkcji agroturystycznej. Cecha ta może być istotna dla turystyki, gdyż krajobraz rolniczy staje się bardziej atrakcyjny turystycznie wraz z jego urozmaiceniem poprzez zmniejszony udział gruntów ornych, a zwiększenie udziału łąk, pastwisk, sadów, a także lasów i gruntów leśnych. Prawidłowość ta ma sens tylko wtedy, gdy krajobraz jest różnorodny pod względem użytkowania gruntów i zachowuje równowagę pomiędzy swymi składowymi. Strukturę użytkowania ziemi w poszczególnych gminach powiatu pińczowskiego przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Struktura użytkowania ziemi w powiecie pińczowskim w 2002 r. (wg gmin)
Table 4. The structure of agricultural land using in the Pińczów powiat in 2002 according to communes

L.p.	Gmina	Użytki rolne								Lasy i grunty leśne		Pozostałe
		Ogółem		W tym: grunty orne		W tym: sady		W tym: łąki i pastwiska				
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Działo-szyce	7676,5	72,4	7049,5	91,8	47,2	0,6	579,6	7,6	184,5	2,2	437,6
2	Pińczów	12442,1	58,7	9219,6	74,1	230,0	1,8	2992,4	24,1	606,1	4,4	725,5
3	Kije	5874,7	59,3	4197,9	71,5	30,6	0,5	1646,1	28,0	527,3	7,7	384,1
4	Michałów	7884,2	70,4	6804,6	86,3	41,2	0,5	1038,3	13,2	240,7	2,8	339,5
5	Złota	5784,5	70,5	4392,4	75,9	183,1	3,2	1208,9	20,9	26,1	0,4	329,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002

Z przeprowadzonych badań wynika, że powiat pińczowski zalicza się do terenów o bardzo przydatnych pod względem zagospodarowania rolniczego i leśnego warunków do rozwoju agroturystyki. Wyniki wskazują, że w badanych gminach istnieją lepsze niż na sąsiednich obszarach potencjalne warunki tworzenia gospodarstw agroturystycznych w świetle zagospodarowania ziemi.

Dodatkowymi argumentami świadczącymi o celowości rozwoju agroturystyki w badanym powiecie są następujące fakty:

– występowanie czystych cieków wodnych, a wzdłuż nich łąk lub torfowisk z rzadkimi gatunkami roślin,

– na większości obszarów wiejskich gleby nie są skażone metalami ciężkimi. Wskazuje to na wysoką jakość zdrowotną wytwarzanych tu produktów żywnościowych,

– bliska odległość do znanych powszechnie miejscowości turystycznych takich jak np. Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Sandomierz, Kurozwęki, Jędrzejów oraz do kąpielisk,

– obserwuje się rosnące zainteresowanie wypoczynkiem i pobytem na badanym obszarze przez mieszkańców dużych aglomeracji miejskich.

STAN AGROTURYSTYKI W POWIECIE PIŃCZOWSKIM

Gospodarstwa agroturystyczne istnieją na Kielecczyźnie od 1993 roku. Każdego roku powiększa się ich liczba, zaś produkt agroturystyczny jest rozszerzany [Pałka 2007]). Gospodarstwa agroturystyczne zlokalizowane są w województwie świętokrzyskim w sposób przestrzennie zróżnicowany. Najwięcej ich występuje w najbardziej atrakcyjnym dla rozwoju agroturystyki regionie Gór Świętokrzyskich [por. Pałka 2004, s. 79].

Obszar powiatu pińczowskiego zalicza się do kolejnego rejonu koncentracji agroturystyki w województwie świętokrzyskim. Jest to tzw. rejon południowy. Gminami z rozwijającą się działalnością agroturystyczną na terenie powiatu pińczowskiego są: Pińczów, Michałów, Złota oraz Kije (tab. 5). W gminach tych notuje się przyrost liczby gospodarstw. Rejon południowy, w zasięgu którego leży powiat pińczowski to obszar o bardzo wysokich walorach przyrodniczych. Znajduje się tu Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia, a także uzdrowiska Busko-Zdrój i Solec-Zdrój. Na jego terenie oraz w bezpośrednim sąsiedztwie są liczne miejscowości o znacznych walorach kulturowych, takich jak Pińczów, Wiślica itd.

W omawianym rejonie o rozwoju agroturystyki decydowały głównie takie czynniki jak: pomoc władz lokalnych, aktywność miejscowych rolników, chęć współdziałania i kierowanie się przykładem innych.

Tabela 5. Gospodarstwa agroturystyczne w powiecie pińczowskim w 2006 roku (wg gmin)
Table 5. Agrotourist farms in Pińczów powiat in 2006 (according to communes)

Gminy	Liczba gospodarstw agroturystycznych	Udział procentowy (w %)	Liczba gospodarstw agroturystycznych na 100 km^2
Działoszyce	–		–
Pińczów	6	50,0	0,028
Kije	2	16,66	0,020
Michałów	2	16,66	0,018
Złota	2	16,66	0,024

Źródło: opracowanie na podstawie badań terenowych

Największa liczba i udział gospodarstw agroturystycznych w powiecie pińczowskim występuje w najbardziej atrakcyjnej turystycznie gminie Pińczów (tab. 5). Agroturystyka trafiła tu na szczególnie sprzyjające warunki, o czym świadczy przyrost liczby turystów. Badany obszar doskonale nadaje się do odbywania pieszych i rowerowych wycieczek, uprawiania jazdy konnej, sportów wodnych, wędkowania, grzybobrania. Gospodarstwa agroturystyczne ściśle współpracują z Urzędem Miasta i Gminy w Pińczowie, który chętnie zamieszcza oferty wypoczynku na wsi na swoich stronach internetowych. Poza tym większość wydawnictw sponsorowanych przez Urzędy Gminy zamieszcza informacje o gospodarstwach agroturystycznych działającym na ich terenie.

Wynikiem przeprowadzonych badań było wydzielenie terenów szczególnie predysponowanych do rozwoju agroturystyki na obszarze Kielecczyzny ze względu na atrakcyjność turystyczną oraz cechy użytkowania ziemi. Gminy powiatu pińczowskiego zostały zaliczone do obszarów o największych i dużych predyspozycjach do rozwoju agroturystyki [Pałka 2004, rys. 4, s. 79]. Wykorzystanie zaś potencjału rozwojowego, jak wskazuje doświadczenie, bywa różne i jest uzależnione od wielu różnych czynników społecznych i politycznych, w tym od otwartości środowisk wiejskich, od inicjatywy i umiejętności mieszkańców wsi, a także od polityki władz na szczeblu powiatu i gminy. W dużej mierze rozwój funkcji agroturystycznej w województwie świętokrzyskim następował na ogół w gminach najbardziej predysponowanych do jej rozwoju (np. gminy: Nagłowice, Małogoszcz, Chęciny, Busko-Zdrój i Wąchock), ale aż do 2001 roku nie powstawały one w mających największe i duże predyspozycje do rozwoju agroturystyki gminach powiatu pińczowskiego. Pojawienie się po 2001 roku gospodarstw agroturystycznych należy oceniać jako zjawisko pozytywne. Można stwierdzić, iż rozwój tej formy aktywności gospodarstw rolnych z upływem czasu następuje zgodnie z zaproponowanymi modelowymi kierunkami rozwoju agroturystyki. Obejmuje on również w województwie świętokrzyskim wiele terenów wskazywanych jako szczególnie predysponowane do podjęcia działalności agroturystycznej.

PODSUMOWANIE

W ostatnich latach w Polsce oraz na badanym obszarze coraz większą popularność zdobywa nowa alternatywna forma turystyki, tj. agroturystyka. Czynnikami skłaniającymi ludzi do wybrania wsi jako miejsca wypoczynku są przede wszystkim:

– coraz częściej zmieniające się diametralnie oczekiwania turystów, tj. różnicowanie się popytu turystycznego,

– chęć spędzania wolnego czasu w odmiennym niż zazwyczaj środowisku,

– stosunkowo niski koszt wczasów w gospodarstwach rolnych,

– wyżywienie przygotowywane z wysokiej jakości produktów pochodzących z własnego gospodarstwa,

– możliwość praktycznego, czynnego poznania pracy w gospodarstwie rolnym i życia w środowisku wiejskim,

– czynny relaks i aktywny wypoczynek (np. możliwość jazdy konnej, zbierania runa leśnego, kąpieli w zbiornikach wodnych, wycieczek i spacerów po najbliższej okolicy itd.).

Agroturystyka jest jedną z pierwszych, podjętych po roku 1990 inicjatyw wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Stanowi ona realną ekonomiczną szansę dla przeludnionej i zagrożonej bezrobociem wsi świętokrzyskiej. Wpływa bowiem na poprawę ogólnego poziomu życia jej mieszkańców, stwarzając nowy rynek pracy i nowe źródła pozyskiwania dochodów. Całe województwo świętokrzyskie ma na ogół korzystne warunki do rozwoju agroturystyki, zaś tereny zlokalizowane w środkowej i południowej jego części, w tym również powiat pińczowski, uznawane są za szczególnie predysponowane do rozwijania tej formy turystyki.

Na terenie powiatu pińczowskiego obserwuje się w okresie ostatnich lat rozwój działalności agroturystycznej. Miarą tego rozwoju jest zwiększająca się liczba gospodarstw świadczących usługi agroturystyczne.

Działania przedstawicieli władz lokalnych na rzecz rozwoju agroturystyki w niektórych gminach województwa świętokrzyskiego są niewystarczające i ograniczone. Świadczą o tym między innymi fakty, iż:

– władze niektórych gmin nie są do końca zorientowane o zasięgu agroturystyki na swoim terenie,

– większe nakłady finansowe samorządy przeznaczają na turystykę masową niż na agroturystykę,

– władze lokalne często są bardziej zainteresowane dużymi ośrodkami turystyczno-wypoczynkowymi, zaś bazę agroturystyczną traktują marginesowo.

Samodzielnie rolnicy nie są w stanie profesjonalnie organizować i finansować sprzedaży usług agroturystycznych, gdyż wymaga to specjalnych kwalifikacji i jest kosztowne. Dlatego w większości krajów Europy Zachodniej promocją turystyki wiejskiej zajmują się profesjonalne organizacje rolnicze,

stowarzyszenia i związki turystyczne, biura podróży we współpracy i finansowym wsparciu władz centralnych i lokalnych, banków i fundacji. Różnorodne działania promujące rozwój agroturystyki zostały podjęte na terenie powiatu pińczowskiego.

Rozwój agroturystyki na badanym obszarze popiera wiele instytucji, organizacji i fundacji. Główną rolę w rozwijaniu i propagowaniu agroturystyki odgrywa Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach i Sandomierzu, który między innymi: organizuje kursy, szkolenia, pokazy dla rolników, osób podejmujących działalność agroturystyczną. Pomaga on również rolnikom w opracowaniu planów przekształcenia działalności oraz sporządzaniu wniosków kredytowych.

BIBLIOGRAFIA

Altkorn J. *Marketing w turystyce*. PWN, Warszawa 1994.

Gołembski G. *Przedsiębiorstwo turystyczne w gospodarce wolnorynkowej*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 1998.

Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B. *Produkt turystyczny*. PWE, Warszawa 2005.

Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. *Geografia turystyki Polski*. PWE, Warszawa 1998.

Middleton V. T. C. *Marketing w turystyce*. Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa 1996.

Mruk H., Rutkowski I. P. *Strategia produktu*. PWE, Warszawa 1999.

Nowakowska A. *Produkt turystyczny* [w:] Gołembski G. (red.), *Kompedium wiedzy o turystyce*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.

Pałka E. *Uwarunkowania i kierunki rozwoju agroturystyki na Kielecczyźnie*. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2004.

Pałka E. *Diagnoza bazy agroturystycznej w województwie świętokrzyskim w aspekcie procesów integracyjnych*. Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, Nr 1, PAN, Kraków 2007a.

Pałka E., *Produkt agroturystyczny powiatu staszowskiego w województwie świętokrzyskim* [w:] Zieliński A. (red.) *Przeobrażenia środowiska geograficznego w południowo-wschodniej części regionu świętokrzyskiego*. Tom VII, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2007b.

Przybyszewska-Gudelis R., Grabiszewski M., Iwicki S. *Problematyka waloryzacji i zagospodarowania miejscowości krajoznawczych w Polsce*. Instytut Turystyki, Warszawa 1997.

Witek T. *Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski*. IUNG, Puławy 1980.

Wysocka, Koźmińska I. *Bariery i możliwości wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich*. Wieś i Rolnictwo, 1995, nr 3.

Ewa Pałka
Instytut Geografii Uniwersytet
Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego
w Kielcach
ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce

Recenzent: *Prof. dr hab. Władysława Stola*